

REVIEW

NATIONAL AWARENESS, NATIONAL AND ETHNIC PROCESSES

- Mombauer, A.: The Fischer controversy, documents and the „truth” about the origins of the First World War (Eszter Herner-Kovács) 182
- Kobylinska, A.: Brothers Hungarians... Ján Palárik's attempt at renegotiating the Slovak-Hungarian relations on the threshold of the 1860s (Eszter Herner-Kovács) 185
- Oltmer, J.: European migration between East and West (Sándor Komáromi)..... 187

NATIONAL AND ETHNIC LITERATURES

- Rubins, M.: Transnational identities in diaspora writing: the narratives of Vasily Yanovsky (Judit Pethő-Szirmai) 191

LANGUAGE USE OF MINORITIES

- Hönigsperger, A.: Minority language policy in Italy (Sándor Komáromi) 197

MINORITY CULTURE

- Lehr, S.: The history of the Prague German University in the light of new researches after 1918 (Sándor Komáromi) 200

MINORITY POLICY

- Karakaş, C.: Islamist concentration of the Turkish model of democracy and accumulating targets of foreign policy (Sándor Komáromi) 203

HISTORY OF NATIONAL AND ETHNIC MINORITIES

- Steinhübel, J.: Was Svatopluk king or not? (Éva Császári) 206

- RESUME 209

VÁLASZTÁSOK 2014

Herner-Kovács Eszter – Illyés Gergely – Rákóczi Krisztián

Külhoni szavazatok az országgyűlési választásokon

A magyar Országgyűlés nem sokkal az új kormány megalakulását követően, 2010. május 26-án fogadta el nagy többséggel a magyar állampolgárságról szóló törvény módosítását, amely 2011-től lehetővé tette a külhoni magyarok kedvezményes honosítását. A 2011 tavaszán elfogadott Alaptörvény nem tette a választójog gyakorlásának feltételévé az állandó magyarországi lakóhelyet, ezzel pedig elhárult annak alkotmányos akadálya, hogy azok a magyar állampolgárok is élhessenek választójogukkal, akik nem rendelkeznek magyarországi lakóhellyel. A 2011 végén elfogadott, az országgyűlési képviselők választásáról szóló törvény preambuluma kimondta: „a határainkon kívül élő magyar állampolgárok a politikai közösség részesei.”¹ Így az új állampolgársági törvény után a választási törvény is úgy módosult, hogy egyértelművé vált: a külhoni magyarok is a politikai közösség részét képezik, ezzel kicsúcsosodott a nemzet közjogi egyesítése. Az országgyűlési képviselők választásáról szóló törvény értelmében, míg a Magyarországon állandó lakóhellyel rendelkező választópolgárok egy egyéni választókerületi jelöltre és egy pártlistára is szavazhatnak, addig a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választópolgárok csak egy pártlistára adhatják le voksukat. Vagyis a külhoni magyarok a magyarországi lakcímmel rendelkező állampolgároktól eltérően nem kettő, hanem egy szavazattal rendelkeznek, ami összhangban áll Magyarország Alaptörvényével, melynek XXIII. cikk (4) bekezdése kimondja:

¹ 2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról

„sarkalatos törvény a választójogot vagy annak teljességét magyarországi lakóhelyhez, a választhatóságot további feltételekhez kötheti.”² A gyakorlatban a külhoni magyarok szavazataikkal az Országgyűlésben kiosztásra kerülő 199 mandátumból a 93 listás hely kiosztását befolyásolhatják, a 106 egyéni választókerületi mandátumra nincs hatásuk.

2012-ben éles viták zajlottak Magyarországon a választási regisztráció kapcsán. Végül 2012 novemberében került sor a feliratkozást minden választópolgár számára kötelezővé tevő választási eljárásról szóló törvény³ elfogadására. Áder János köztársasági elnök a törvény kihirdetését megelőzően az Alkotmánybírósághoz fordult, hogy az vizsgálja meg az Országgyűlés által elfogadott jogszabály Alaptörvénnyel való összeegyeztethetőségét. Az Alkotmánybíróság az előzetes normakontroll során a választási eljárásról szóló törvény több rendelkezését is Alaptörvényellenesnek találta, köztük a választójog gyakorlását kötelező előzetes feliratkozáshoz kötő rendelkezések egy részét is. Az Alkotmánybíróság az 1/2013. (I. 7.) számú határozatában megállapította, hogy a magyarországi lakóhellyel rendelkező állampolgárok esetében a regisztrációs kötelezettség indokolatlanul korlátozza a választójogot, ezért alkotmányellenes. A taláros testület szerint ugyanakkor a központi névjegyzékbe vétel iránti kérelem előterjesztésének lehetősége a választópolgárok bizonyos csoportjainál elősegíti a választójog gyakorlását, ezért esetükben indokolt a regisztráció. Ide tartoznak a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező nagykorú magyar állampolgárok, valamint a Magyarországon élő nemzetiségiek azon tagjai, akik nemzetiségi listákra kívánnak szavazni.

A magyarországi lakóhellyel nem rendelkező külhoni magyar állampolgárok tehát csak akkor szavazhattak a 2014. április 6-i magyarországi parlamenti választásokon, amennyiben a választásokat megelőző 15. napig kérték felvételüket a központi választói névjegyzékbe, azaz regisztráltak. A regisztráltak tíz évig szerepelnek a választási névjegyzékben, de a tíz év számítása az adatok módosításakor, vagy a választáson való részvétel esetén automatikusan újrakezdődik. Regisztrációra volt szükség, ha a választópolgárnak külföldi elérhetőség volt

² Magyarország Alaptörvénye

³ 2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról

bejegyezve lakóhelyként a nyilvántartásba, akkor is, ha egyébként rendelkezik magyarországi tartózkodási hellyel, és akkor is, ha nem. Ugyancsak regisztrálással kerülhet be a névjegyzékbe az a választópolgár, akinek a nyilvántartás szerint sem lakóhelye, sem tartózkodási helye nincs Magyarországon. Ha a választópolgár rendelkezik magyarországi lakóhellyel, vagy a lakcímkártyája szerint van érvényes magyarországi tartózkodási helye, regisztráció nem szükséges.

A választási regisztrációs kérelmeket a Nemzeti Választási Iroda (NVI) minden olyan külhoni magyar állampolgárnak kiküldte, akik legkésőbb 2013. július 31-ig letették az állampolgársági esküt. Azok, akik július 31. után kaptak magyar állampolgárságot, az állampolgársági eskü letétele után a helyszínen kapták kézhez a szükséges nyomtatványt. Az NVI a regisztrációs kérelmek feldolgozását követően értesítette az állampolgárokat a névjegyzékbe vétel tényéről, majd arra a magyarországi vagy külföldi címre küldte meg a szavazási levélcsomagot, amelyet a választópolgár a regisztrációs kérelemben megjelölt. A szavazási levélcsomag személyes átvételét is volt lehetőség kérni a regisztrációs kérelemben, ebben az esetben a szavazást megelőző két hétben munkanapokon lehetett azt átvenni az országgyűlési egyéni választókerületek székhelyein, 26 kijelölt magyarországi határ menti településen, továbbá Magyarország kijelölt külképviseletein (Belgrád, Beregszász, Bukarest, Csíkszereda, Eszék, Kassa, Kolozsvár, Pozsony, Szabadka, Ungvár). A szavazási levélcsomag személyesen történő átvételének biztosítása különösen fontos volt azon külhoni magyar állampolgárok esetében, akik egyben kettős (többes) állampolgárságot tiltó országok állampolgárai (ide tartoznak a felvidéki, a kárpátaljai és az ausztriai magyarok is).

Az NVI 195 338 választópolgárt vett fel a névjegyzékbe, ez az a végső szám tehát, amelyhez viszonyítani kell a külhoni magyarok részvételi arányát. Ennek kapcsán érdemes megjegyeznünk, hogy 2014 tavaszáig mintegy 550 000 ember tett állampolgársági esküt, mintegy ötödük még nem választókorú, és közülük 80 000-en rendelkeznek magyarországi lakcímmel, azaz az ő esetükben nem volt szükség a választói névjegyzékbe történő felvételi kérelem beadására. Ez azt jelenti, hogy a választásra jogosult, magyarországi lakóhellyel nem rendelkező mintegy 350 000 magyar állampolgár hatvan százaléka jelezte regisztráció útján a részvételi szán-

dékát a magyarországi parlamenti választásokon. Az értesítési cím szerinti bontásból kiderül, hogy a legtöbb regisztrációs kérelem, szám szerint 99 628 Romániából érkezett, Szerbiából 29 144, a kettős állampolgárságot tiltó országokból pedig (ide tartozik Szlovákia és Ukrajna is) közel 4 200. A regisztrációs folyamatban a külhoni magyar politikai, egyházi és civil szervezetek hathatós segítséget nyújtottak a választópolgároknak. A visszajelzések alapján erre mindenképpen szükség volt, a szavazóknak ugyanis sok esetben nehézséget okozott az űrlapok kitöltése.⁴ Erre részben magyarázat lehet az a tény, hogy a szomszédos országokban – néhány apróbb kivételtől eltekintve – nincsenek magyar nyelven írt hivatalos űrlapok és nyilatkozatok, ugyanakkor minden bizonnyal számos hibás regisztrációs kérelem született volna akkor is, ha az előzetes terveknek megfelelően a magyarországi választók számára is kötelező lett volna ez az eljárás.

A regisztrált állampolgárok a szavazási levélcsomagot egy általuk megválasztott értesítési címre vagy a külképviselet valamelyikére kérhették. A szavazólapot kizárólag személyesen lehetett felvenni, azaz a külképviseletre kért borítékért el kellett utazni az adott nagykövetségre vagy konzulátusra. A szavazási csomagban a szavazólap mellett egy azonosításra szolgáló nyilatkozat, egy belső boríték, egy választóboríték, valamint egy tájékoztató kiadvány is helyet kapott. A választópolgároknak a szavazólapon az általuk választott párt vagy pártszövetség mellett levő négyzetet kellett megjelölniük X-el, majd a belső borítékba kellett tenniük, ezt a borítékot pedig lezárniuk. Ezt követően az azonosításra szolgáló űrlapot kellett helyesen kitölteniük, majd a borítékot és az űrlapot a választóborítékba tenniük. A kitöltött szavazólapot postán adhatták fel az NVI címére, a külképviseleten bedobhatták az erre a célra felállított urnákba, illetve a választás napján leadhatták egy magyarországi egyéni választókerületi székhelyen is. A szavazat postára adása vagy a külképviseletre és a választókerületi központhoz való eljuttatása nem kizárólag személyesen történhetett, a külhoni magyar politikai, egyházi és civil szervezetek itt is komoly segítséget nyújtottak a választóknak.

⁴ Sok az érvénytelen levélszavazat. *Kronika.ro*, 2014. március 31. <http://www.kronika.ro/erdelyi-hirek/varhatoan-sok-lesz-az-ervenytelen-levelszavazat>; letöltve: 2014. április 4.

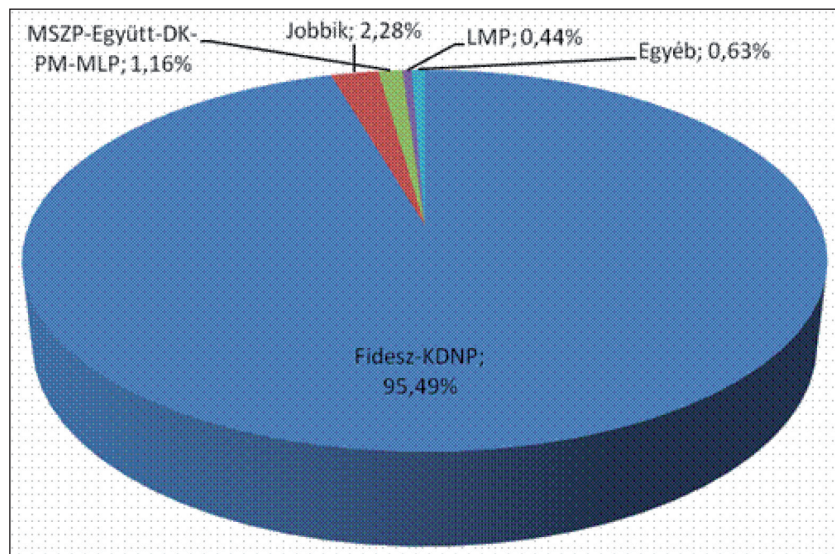
Az NVI honlapján (www.nvi.hu) megtalálható adatok szerint összesen 158 654 levélszavazat érkezett hozzájuk, ebből 111 268-at a külképviseleteken adtak le, 4 330-at egyéni választókerületekből továbbítottak Budapestre, 43 056 pedig postán érkezett a szervezet székhelyére. A számok mutatják, hogy a külhoni magyar választók bizalma a helyi postában vélhetően nem túl nagy, ugyanakkor a külképviseleteken leadott szavazatokban benne vannak a helyi magyar szervezetek által begyűjtött és a kijelölt külképviseletekre szállított szavazatok is.

A 158 654 beküldött levélszavazatból az érvényes szavazási iratok száma 128 712 volt, az érvénytelen szavazólapok kivonása után pedig összesen 128 429 érvényes szavazatról beszélhetünk. A beküldött levélszavazatok és az érvényes szavazási iratok közti harmincezres különbség abból adódik, hogy a levélszavazat számos ok miatt minősülhetett érvénytelennek. Gyakori ok volt, hogy a külső vagy a belső boríték nem volt lezárva, valamint az azonosító adatlapon levő hibák is érvénytelen szavazatot eredményezhettek. Gyakori volt például az ékezethiba vagy a név helytelen írásmódja, mivel a külhoni magyarok nagyszámban visszamagyarosították nevüket a magyar állampolgárság felvételével, ám nevüket a lakhelyük szerinti országban érvényes okmányaikban szereplő módon írták az adatlapra. Ugyanez vonatkozik a születési helyre is, vélhetően sokan a település hivatalos, román, szerb, szlovák stb. nevét tüntették fel. További hiba lehetett az „anyja neve” rész kitöltése, a Magyarországgal szomszédos országokban ugyanis ezt az adatot soha nem kérik semmilyen hivatalos iratban feltüntetni, főként nem az anya lánykori nevét. Az adatlapon fel kellett tüntetni a személyi azonosító, az útlevél, a honosítási okirat vagy az állampolgársági bizonyítvány számát is. Nem tudni, hogy okot adott-e az érvénytelenítésre, ha valaki mindegyiket kitöltötte. Végül az aláírás résznél is hibázhatott a szavazó, mivel az adatlapon nem volt feltüntetve, hogy ide a teljes nevet kell kiírni, nem elég egy szignó. A nagyszámú érvénytelen szavazási irat miatt mindenképp fontos lenne, hogy az NVI pontos és részletes kimutatást készítsen a hibatípusokról, elősegítve ezzel, hogy a következő választásokig akár jogszabály-módosítással hozzá lehessen járulni a hibák kiküszöböléséhez.

Az április 6-án sorra került választásokon az összes érvényes levélszavazat, azaz a 128 429 voks 95,49 százalékát a Fidesz-KDNP listá-

jára adták a külföldi magyarok. A kormánypárt elsöprő arányú támogatottsága mögött mindenekelőtt az húzódik meg, hogy 2010-ben a Fidesz-KDNP pontot tett a magyar állampolgárság kérdésével kapcsolatos viták végére, a külföldi szavazók pedig a választásokon fejezték ki köszönetüket ezíránt. A kormánypártok kommunikációjában a 2010-2014 közötti nemzetpolitika visszaigazolásként jelent meg, hogy a választáson résztvevő külföldi magyarok egy emberként álltak a Fidesz-KDNP mellé.⁵ A Fidesz-KDNP 122 638 szavazatot kapott, a többi 17 pártlista így mindössze 5 791 voksot osztozott. A parlamentbe jutott pártok közül a Jobbik Magyarországért Mozgalom 2 926 szavazatot (2,28 százalék), az MSZP – Együtt – Demokratikus Koalíció – Párbeszéd Magyarországért – Magyar Liberális Párt közös lista 1 495 (1,16%), míg a Lehet Más a Politika (LMP) 574 voksot (0,44%) szerzett.

1. ábra. Az érvényes levélszavazatok megoszlása a pártok között, százalékban

⁵ Répás: a külföldi szavazatok 95 százaléka a kormány nemzetpolitikájának legjobb visszaigazolása. *Erdély Ma*, 2014. május 3. http://erdely.ma/magyarorszag.php?id=164091&cim=repas_a_kulfoldi_szavazatok_95_szazaleka_a_kormany_nemzetpolitikajanak_legjobb_visszaigazolasa; letöltve: 2014. május 10.

A Nemzeti Választási Iroda nem közölte a levélben érkezett szavazatokban megmutatózó pártpreferenciák regionális eloszlását, az eredmények tükrében ennek nincs is túl nagy jelentősége, hiszen a Fidesz-KDNP minden külföldi régióban elsöprő győzelmet aratott. A négy nagy külföldi magyar közösség esetében hangsúlyoznunk kell, hogy az erdélyi és a vajdasági magyarok viszonyulása az anyaországi parlamenti választásokhoz szükségszerűen eltér a felvidéki és kárpátaljai magyarokétól. Románia és Szerbia nem emelt kifogást az egyszerűsített honosítás magyarországi bevezetésével, valamint a szavazati jog kiterjesztésével kapcsolatban, azonban Szlovákia a magyar állampolgársági törvény 2010-es módosítására adott válaszként a kettős állampolgárság tiltása mellett döntött, Ukrajna pedig már 2010 előtt is tiltotta a többes állampolgárságot. Az alábbiakban röviden bemutatjuk a kormánypártok nagyarányú győzelmének lehetséges okait a Vajdaságban és Erdélyben, valamint ismertetjük az állampolgárság szlovák és ukrán szabályozását, illetve a kettős állampolgársággal kapcsolatos viták lényegét.

Erdély

A regisztrációs kérelmek értesítési cím szerinti bontásából kiderül, hogy 99 628 választópolgár romániai címet adott meg, további 86 ezren pedig elektronikus úton kértek visszaigazolást, így vélhetően a választásokra regisztrált szavazók legalább fele, de akár kétharmada is származhatott Romániából.

A könnyített honosítás lehetőségének megteremtése óta Erdélyben folyamatos az érdeklődés a magyar állampolgárság felvétele iránt, a választások közeledtével pedig az erdélyi magyar egyházi, politikai és civil szervezetek is segítséget nyújtottak az állampolgársági dossziék összeállításában és a regisztrációban egyaránt. A szavazólapot tartalmazó borítékot a román posta segítségével is el lehetett juttatni Budapestre, azonban sokan inkább személyesen dobták be a borítékokat a kolozsvári vagy a csíkszeredai külképviseleteken felállított urnákba, illetve a határmenti térségben inkább eljuttatták a legközelebbi választóközre. Ennek oka, hogy egyrészt rövid idő állt rendelkezésre a küldemény megérkezése és a

postára adás határideje között, ezért sokan félték, hogy a román posta lassúsága miatt késéssel érkezik meg a szavazatuk, másrészt vélhetően az is számított, hogy a szavazatot az urnába való személyes bedobással a szavazás szimbolikus súlyát is érezhették a voksolók. A két külképviseleten nem volt ritka, hogy az ünneplőbe öltözött szavazók nemcsak saját szavazatukat, hanem ismerőseik borítékait is elhozták.

A levélszavazatok eredményei alapján egyértelmű: a Fidesz-KDNP Erdélyben is elsöprő győzelmet aratott, ami amellet, hogy várható volt, néhány következtetés levonását is lehetővé teszi. A választás a magyar állampolgárságot felvett és a választásokra regisztrált szavazók pártpreferenciáit tükrözi. Ettől eltérhet és valószínűleg el is tér a magyarországi pártok népszerűsége az erdélyi magyarok körében. Ez nem jelenti azt, hogy a Fidesz-KDNP ne lenne messze a legnépszerűbb alakulat, az arányok azonban vélhetően mások lennének.

A Fidesz-KDNP sikere nem csupán a magyar állampolgárság kiterjesztésével vagy a magyar kormány 2010 óta tartó tevékenységével magyarázható, hanem azzal, hogy a Fidesz vezető politikusai és Orbán Viktor személyesen is a rendszerváltás óta számtalanszor bizonyosságát adta annak, hogy a Magyarországgal szomszédos államokban élő magyarokat a nemzet részének tekinti és ennek megfelelően cselekszik. A Fidesz politikusai sűrű kapcsolathálóval rendelkeznek Erdélyben, évente hagyományosan megszervezett rendezvényeken vannak jelen, számos intézmény létrehozatala hozzájuk köthető, azaz beágyazódásuk messze meghaladja például a baloldali pártok kapcsolatait.

A Jobbik csekély támogatottsága nem számít meglepetésnek, annak ellenére, hogy a párt kommunikációjában hangsúlyos helyet foglal el a külhoni magyar közösségek támogatása. A Jobbik a Fidesszel ellentétben nincs beágyazódva Erdélyben, kapcsolatokkal inkább egy fiatalokból álló szubkultúrán belül rendelkezik, az általános vélekedés a pártról pedig egyáltalán nem pozitív. Ennek oka, hogy a kisebbségi helyzetben levő erdélyi magyarság nem tud mit kezdeni a Jobbik Magyarországon hangoztatott nézeteivel: kisebbségi közösségek elleni retorikai agresszióval nehéz szimpátiát kelteni egy másik kisebbségi közösségen. A romániai magyarok számára ráadásul nem teljesen ismeretlen ez a retorika, azzal a különbséggel, hogy általában román nyelven szembe-

sülnek ellenük irányuló hasonló megnyilvánulásokkal. A Jobbik kommunikációjának mérséklődésével ez persze változhat, ám radikális üzenetekkel Erdélyben nem lehet túl sok szavazatot szerezni.

A baloldali pártszövetség eredménye sem meglepetés, ez azonban korántsem jelenti azt, hogy Erdélyben ne lennének baloldali érzelmű emberek. Az MSZP tett rá egy kísérletet, hogy új fejezetet kezdjen a nemzetpolitikában, ám egyrészt ez egy hosszú út eleje volt, amelynek a folytatása egyelőre nem látszik, másrészt Gyurcsány Ferencsel szövetkezve minden ilyen lépés hiteltelennek tűnik – köszönhetően elsősorban a volt miniszterelnöknek a kettős állampolgárságról szóló tíz évvel ezelőtti népszavazási kampányban képviselt álláspontjának. Természetesen még így is nagyobb lenne a támogatottsága az MSZP-nek vagy Bajnai Gordonnak, ám a velük szimpatizálók közül vélhetően sokkal kevesebben igényelték a magyar állampolgárságot és regisztráltak a választásokra.

Vajdaság

A külhoni magyar közösségek közül a vajdasági magyarok kérelmeztek legnagyobb arányban a választói névjegyzékbe történő felvételüket: a 251 ezer fős közösségből 29 144 fő regisztrált a magyarországi országgyűlési választásra, ami a szerbiai magyarok csaknem 12 százalékát jelenti. A vajdasági magyarok nagyfokú választói aktivitásának több oka lehet. Egyrészt már a magyar állampolgárság egyszerűsített honosítási eljárással történő megszerzése is hatalmas érdeklődésre tartott (és tart) számot a szerbiai magyarok körében; legnagyobb arányban ez a közösség kérvényezte a magyar állampolgárság felvételét a külhoni magyar közösségek közül. A magyar államhoz mint anyaországhoz való intézményes kapcsolódás igénye tehát kifejezetten erősnek mondható a vajdasági magyarság körében. Másrészt a 2014 áprilisi magyarországi választások és a márciusi előrehozott szerbiai parlamenti választások között alig két hét telt el, ami hozzájárulhatott a választói aktivitás felszínén tartásához. Ráadásul a március 16-i szerbiai választásokon a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) hosszú ideje nem tapasztalt jó eredményt ért el: 75 248 szavazattal hat parlamenti helyet szerzett, ezzel

pedig sikerült megállítani, sőt, megfordítani a kilencvenes évek közepe óta tartó csökkenő tendenciát a magyar pártokra leadott szavazatokat illetően. A VMSZ az új szerb kormánykoalícióban is részt vesz, ami tovább fokozhatta a vajdasági magyarság optimizmusát, ezáltal pedig növelhette választási aktivitásukat a magyarországi választásokon is.

A vajdasági magyarok nagyarányú részvételét a magyarországi választáson tovább magyarázhatja a VMSZ és a Fidesz között több éve fennálló jó viszony: a magyar kormánypártnak a szerbiai magyar pártok közül egyértelműen a VMSZ a legfontosabb stratégiai partnere. Az a tény, hogy a magyar kormány szívélyes viszonyt ápol a vajdasági magyarok által leginkább támogatott helyi magyar párttal, vélhetően erősítette a magyarországi választásokon való részvételi hajlandóságot. A választásokat megelőző időszakban a magyar kormány vezető politikusai (többek közt Martonyi János, Németh Zsolt, Répás Zsuzsanna, Fazekas Sándor) rendszeresen vettek részt a VMSZ kampányrendezvényein, melyeken a vajdasági magyar szavazókat egyaránt biztatták a szerbiai és a magyarországi parlamenti választásokon való részvételre. Az egymás kampányába való bekapcsolódás kölcsönös volt, hiszen a Fidesz kampányzáró rendezvényén Pásztor István, a VMSZ elnöke volt az egyik vendégszónok, ami szintén fontos üzenet volt a határon túli, elsősorban persze a vajdasági magyar állampolgároknak. A VMSZ mellett egyébként valamennyi vajdasági magyar párt is buzdította a délvidéki kettős állampolgárokat a magyarországi választáson való részvételre.

Az anyaország határozott kiállása a szerbiai magyar kisebbség érdekében szintén hozzájárulhatott ahhoz, hogy a vajdasági magyar állampolgárok az átlagnál magasabb arányban regisztráltak a magyarországi választásokra. 2011-ben a szerb parlament olyan kárpótlási törvényt akart megalkotni, amely a szerbiai magyarokat – a második világháború bűneiért kollektíve bűnössé nyilvánítva – kizárta volna a kárpótlási és vagyon-visszaszármaztatási folyamatból. A törvénytervezetre a magyar kormány határozottan és egyértelműen úgy reagált, hogy amennyiben a szerb parlament a törvényt a tervezett formában fogadja el, Magyarország élni fog vétőjogával és blokkolni fogja Szerbia uniós tagjelölti státusát az Európai Tanács ülésén. A Magyarország felől érkező diplomáciai nyomás hatására a szerb parlament módosította a törvényt, és kivette belőle a magyar kisebbség kollek-

tív bűnösségére vonatkozó passzust. Ez a pozitív élmény minden bizonnyal hozzájárult a vajdasági magyarok fokozott választási részvételéhez. Azonban nem csak a 2011-ben tanúsított anyaországi szerepvállalás kelthette fel a vajdasági magyarságban a „hála” érzését, amelynek a magyarországi választáson való részvétel egy explicit formája volt, hanem az egyszerűsített honosítás lehetővé tétele is. Köztudott, hogy a kettős állampolgárság lehetőségének egyik leghangosabb „igénylője” a szerbiai magyarság volt a kezdetek óta, nem uniós országgént pedig a magyar állampolgárság gyakorlati jelentősége is jóval nagyobb Szerbiában, mint Romániában vagy Szlovákiában. A magyar állampolgárságért érzett hála tehát szintén növelhette a szerbiai magyarok részvételi hajlandóságát a magyarországi szavazáson. Megemlíthető továbbá, hogy Szerbia semmiféle kifogással nem élt sem az egyszerűsített honosítás magyarországi bevezetésével, sem a lakóhellyel nem rendelkező állampolgárok szavazati jogának engedélyezésével kapcsolatban (hiszen mindkettő opció nyitott a határon túli szerbek számára is). A magyar-szerb kapcsolatok kedvező alakulása, a nyugodt politikai légkör szintén pozitívan befolyásolhatta a vajdasági magyarok választói aktivitását, hiszen nem kellett semmilyen közvetlen vagy közvetett retorziótól tartaniuk sem a magyar állampolgárság felvétele, sem a magyarországi választáson való részvételük miatt.

Szlovákia és Ukrajna

Szlovákia és Ukrajna azon államok egyre szűkebb körébe tartozik, melyek tiltják a kettős állampolgárságot, így e két ország esetében a regisztrációs kérelmek száma nem ismert. Az NVI által közzétett adatokból annyi tudható, hogy a kettős állampolgárságot tiltó országokból 2014. március 22-ig összesen 4 194 kérelem érkezett. Mindkét országban állandó viták tárgyát képezi a többes állampolgárság kérdése.

Szlovákia egészen a magyar állampolgárságról szóló törvény kedvezményes honosítást lehetővé tevő módosításáig nem büntette a kettős állampolgárság meglétét. A 2010 nyarától hatályos szlovák állampolgársági törvény⁶ azonban kimondja: amennyiben egy szlovák állampolgár

⁶ 40/1993 Z.z. Zákon o štátnom občianstve Slovenskej republiky

„kifejezett akaratnyilvánítás alapján” tesz szert más állampolgárságra, akkor elveszíti a szlovákokat, és ennek tényéről köteles tájékoztatni a lakóhelye szerinti illetékes államigazgatási szervet. Ha valaki nem tesz így, szabálysértést követ el, amiért akár 3 319 eurós bírsággal is sújtható. A szabályozás ellentmond a szlovák Alkotmány 5.§ (2) bekezdésének, ugyanis az világosan fogalmaz: „Senki nem fosztható meg akarata ellenére a Szlovák Köztársaság állampolgárságától.”⁷ 2011 szeptemberében a Most-Híd szlovák-magyar vegyes párt a kassai székhelyű Alkotmánybírósághoz fordult az állampolgársági törvény kapcsán. Hosszas hallgatást követően 2014. január 22-én nyilvános ülésen foglalkozott az Alkotmánybíróság a beadvánnyal, ám a testület előbb február végére, majd határozatlan időre elnapolta a döntés meghozatalát. A verdikt meghozatalának határozatlan időre való elnapolása arra mutatott rá, hogy az Alkotmánybíróság sem eddig, sem pedig ezt követően nem foglalkozott és nem is kíván érdemben foglalkozni az állampolgársági törvény alkotmánnyal való összeegyeztethetősége kérdésével. A testület ezzel nyíltan politikai döntést hozott: egy, az egész szlovák politikumra és az államra nézve is kényes kérdésben inkább a hallgatást választotta, mintsem határozzon két, egymásnak egyértelműen ellentmondó jogszabály kérdéséről. Az alkotmánybíróság feltételezhetően világosan látta, vállalhatatlan döntés lenne, ha az Alkotmány és az állampolgársági törvény egymással való összhangját állapítaná meg. Az összeegyeztethetlenség kimondásával viszont nemzetközi szinten kényelmetlen helyzetbe hozná a teljes szlovákiai politikai elitet és önmagát is, hiszen felmerülne a kérdés, hogyan lehetett hatályban (legalább) három és fél éven keresztül egy olyan jogszabály, amely állampolgárságtól való megfosztást eredményezett, illetve eleve, hogyan kerülhetett sor ennek elfogadására. Szlovákiában a kérdés megoldása továbbra is nagyon kérdésesnek tűnik. A belügyminisztérium már régóta foglalkozik a kérdéssel, de a jogszabályjavaslat várhatóan a másik országban bejegyzett állandó lakóhelyhez köti majd a szlovák állampolgárság visszaszerzését azok számára, akik azt a hatályos állampolgársági törvény alapján veszítették el. Ez természetesen azt is jelenti, hogy egy másik országban meglévő állandó lakhely esetén a

szlovák állampolgárság megtartása mellett is igényelhető lesz a másik állam állampolgársága. Az állampolgárság kérdése ezzel Szlovákiában még vélhetően nem kerül majd le a politikai napirendről, hiszen a felvidéki magyarok többsége – hasonlóan a többi külhoni közösségbeli társaihoz – állandó magyarországi lakóhely hiányában, azaz szülőföldjén élve és dolgozva kívánja megszerezni az anyaországi állampolgárságot.

Ukrajnában a jelenleg érvényes szabályozás nem engedélyezi a kettős állampolgárságot, az alkotmány ugyanis kimondja: Ukrajnában „egységes” állampolgárság létezik, amit a jogászok egy része úgy értelmez, hogy ez kizárja a kettős állampolgárságot. Ugyanakkor a jogszabályok nem szabályozzák az ukrán állampolgárságtól való megfosztással kapcsolatos eljárást, így abban az esetben, ha egy ukrán állampolgár más ország állampolgárságát is felveszi, az a gyakorlatban nem jelenti az ukrán állampolgárság elvesztését. A legutóbbi hírek szerint – nem utolsósorban az elhúzódó orosz-ukrán válság miatt – Ukrajna a kettős állampolgárságot megengedő szabályozás bevezetését fontolgatja.⁸

A külhoni magyarok és az anyaország kapcsolata szempontjából a parlamenti választásokat megelőző időszak és a levélszavazatok leadása egyértelműen pozitív folyamatként értékelhető, a szavazati jog gyakorlását sokan ünnepi eseményként, történelmi igazságtételként élték meg a szomszédos országokban. A külhoni politikai, egyházi és civil szervezetek a regisztráció és a szavazatok begyűjtése során is komoly segítséget nyújtottak a választópolgároknak, a politikai szervezetek számára ez egy újabb alkalmat jelentett a választóikkal való találkozásra is. A külhoni magyarok számára biztosított szavazati jog legfontosabb következménye egyértelműen az, hogy ezt követően mindegyik magyarországi politikai erőnek figyelembe kell vennie a nemzetpolitika szempontrendszerét, egyik párt sem mutathat közömbösséget a szomszédos országokban élő magyar közösségek problémái iránt. A levélszavazást első alkalommal tették próbára, melynek tanulsága, hogy a rendszer kétségtelenül javítható annak érdekében, hogy a jövőben a külhoni magyar állampolgárok minél nagyobb arányban élhessenek szavazati jogukkal.

⁸ Ukrajna engedélyezheti a kettős állampolgárságot. Vs.hu, 2014. március 5. <http://vs.hu/ukrajna-engedelyezheti-a-kettos-allampolgarsagot-0305>; letöltve: 2014. április 10.

⁷ 92/1992 Z.z. Ústava Slovenskej republiky